

**EXAMINATION OF VOCABULARY ELEMENTS IN
TEXTBOOKS FOR TEACHING TURKISH TO
FOREIGNERS**

**Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı
Unsurlarının İncelenmesi¹**

Nazmi ARSLAN² & Erhan DURUKAN³

Abstract

Cultural transfer has a significant place in teaching Turkish to foreigners. One of the most important factors in cultural transfer is textbooks. Thus, texts in the books for teaching Turkish to foreigners need to demonstrate the reflective properties of our culture in terms of vocabulary. The aim of the present study is to reveal the vocabulary of reading texts in the textbooks designed to teach Turkish to foreigners based on idioms, proverbs, reduplications, interjections, words denoting relations, and proper names. The study population is constituted by textbooks designed to teach Turkish to foreigners and the sample consists of a set of textbooks named *YeniHititYabancılarİçinTürkçeSeti* (New Hittite-Turkish for Foreigners) which is the most preferred textbook in Turkish teaching centres both at home and abroad. The study used "document investigation method". The reading texts in the textbooks of *YeniHititYabancılarİçinTürkçe (1,2,3)* were examined by document investigation method and the vocabulary elements in these texts were examined by classification method. In the study, "Cibakaya Index Program 2.2" was used to determine the frequency of words. As a result of the study, differences were found between the three books in terms of the number of words and vocabulary elements. The textbook *YeniHititYabancılarİçinTürkçe 2* is the richest of the three books in terms of the frequency of words and the vocabulary. The books examined in the study were found not to be rich in vocabulary elements except of proverbs.

Keywords: *Teaching Turkish, teaching Turkish to foreigners, vocabulary, textbook.*

Özet

Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı önemli bir yer tutmaktadır. Kültür aktarımı konusunda en önemli etkenlerden biri ders kitaplarıdır. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarındaki metinlerin söz varlığı açısından kültürümüzü yansıtıcı özellikler göstermesi gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin söz varlığını deyimler, atasözleri, ikilemeler, ünlemler, ilişki sözleri ve özel isimleri temel alarak ortaya koymaktır. Araştırmanın veri kaynağını yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarından yurt içinde ve dışındaki Türkçe öğretim merkezlerinde en çok tercih edilen *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Seti* oluşturmaktadır. Araştırmada "doküman incelemesi yöntemi" kullanılmıştır. *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe (1 [A1-A2], 2 [B1], 3 [B2-C1])* ders kitaplarındaki okuma metinleri doküman incelemesi yöntemiyle ve söz konusu metinlerdeki söz varlığı unsurları sınıflama yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada kelime sıklığını belirlemek için "Cibakaya Dizin Programı 2.2" kullanılmıştır. Çalışmada *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarındaki okuma metinlerinin kelime sıklığı ve söz varlığı unsurları (atasözü, deyim, ikileme, özel isimler, ünlemler ve ilişki sözleri) belirlenmiş ve üç kitap karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda kelime ve söz varlığı unsurlarının sayısı bakımından üç kitap arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. "*Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 2*" kelime sıklığı ve söz varlığı yönünden üç kitap arasında en zengin olanıdır. İncelenen kitapların söz varlığı unsurları açısından deyimler haricinde zengin olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Türkçe öğretimi, yabancılara Türkçe öğretimi, söz varlığı, ders kitabı.*

¹ Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında Yrd. Doç. Dr. Erhan DURUKAN danışmanlığında hazırlanan "Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

² Arş. Gör. Karadeniz Teknik Üniversitesi, e-posta: nazmiarslan123@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, e-posta: erhandurukan@gmail.com

GİRİŞ

Yabancı dil öğrenimi ve öğretimi her zaman önemini korumuş bir konudur. Küreselleşmenin etkisiyle dünya üzerinde sınırların öneminin azalması ve en uzaktaki bilgilerin bir "tık"la gözler önüne gelmesi gibi çağın ve teknolojinin insanlara sunduğu olanaklar ve buna bağlı olarak gelişen yabancılarla iletişim ihtiyacı, yabancı dil öğrenimini ve öğretimi kaçınılmaz kılmıştır.

Birey için tamamen yabancı olan, sonradan öğrendiği ve yaşadığı çevrede işlevsel olarak iletişimde kullanılma olasılığı bulunmayan, belli amaçlar doğrultusunda öğrenilen dil yabancı dil olarak adlandırılır (Şahin, 2013: 14). Birçok farklı sebeple öğrenilen yabancı dil sadece o dili anlamak, konuşmak manasında değildir. Yabancı dil öğrenimi aynı zamanda hedef dilin konuşulduğu yerin yaşam şeklini, hayata bakış açısını ve dünya görüşünü kısacası oluşturduğu kültürü de öğrenmektir. Bu doğrultuda Özl (1991: 96), "Yabancı bir dil edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanma değildir. Çeşitli toplumların dünyaya bakış açılarına, düşünme ve değer sistemlerine açılan bir kapıdır yabancı dil. Bir toplumun, ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilme yolu, o toplumun dilini öğrenmekten, bilmekten geçer" demektedir.

Bir kişinin yabancı bir dil bilmesi ona hayatı boyunca olumlu katkılar sunmaktadır. Özellikle geçmiş yıllarda yabancı dil bilmek iş bulmak, makam mevki sahibi olmak ve yükselmek için en önemli unsurlardan biriydi. Günümüzde de yabancı dil bilmenin insanlara sunduğu olanaklar yadsınamaz bir gerçektir. "Bireyin yabancı dil yardımıyla yabancı bir kültür ve dünyayla karşılaşip tanışması, diğer bir taraftan kendi kültürünü ve dünyasını daha yakından tanıma, karşılaştırma, değerlendirme ve yargılamasına yol açar. Kendi kültürüyle yabancı olanı karşılaştırırken kendi toplumunda var olmayanları; aynı gibi gözüken, ama gerçekte farklı olanı, kendisinde olup da yabancı kültürde bulunmayanları ya da iki kültürde de aynı olan yanları saptar. Böylece kendi kültürünü de yargılama olanağı bulur. Yeniyeye karşı olan ilgisi artar, bu da onu öğrenmeye güdüler" (Erişkon, 1996: 14).

Türkçe, dünya üzerinde birçok bölgede konuşulan en yaygın dillerden biridir. Günümüzde başta Asya ve Avrupa olmak üzere tüm kıtalarda varlığını sürdüren birkaç büyük dilden biri de Türkçedir. Ercilasun, (1997: 57-60) dünyada Türkçe konuşanların sayısının yaklaşık olarak 150 milyon olduğunu, Türkiye Türkçesini konuşanların sayısının ise yaklaşık 70 milyon olduğunu söylemektedir. Kılınç (2011: 39) ise daha yakın tarihli çalışmasında dünya üzerinde Türkçe konuşanların toplam sayısını 220 milyon olarak belirtmektedir. Bu da Türkçe konuşan insan sayısının giderek arttığını bize göstermektedir. "Türkiye Türkçesi, Türkiye'nin yanı sıra Irak, Suriye, Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Avrupa, Amerika, Okyanusya, Arap ülkeleri, Eski Yugoslavya, Rusya ve SSCB'den ayrılmış olan Türk cumhuriyetlerinde konuşulmaktadır" (Ercilasun, 1997: 57-60). Ayrıca bu ülkeler haricinde ülkemizin ticari faaliyetlerde bulunduğu birçok Afrika ülkesinde ve Uzak Doğu'da da Türkçenin konuşulduğu bilinmektedir.

Bu denli geniş bir coğrafyada bu kadar çok kişi tarafından kullanılan bir dilin yabancılara öğretilmesi bir zorunluluk arz etmektedir. Yayıldığı alan itibarıyla devletler ve kişiler arası etkileşimden dolayı Türkçenin yabancılara öğretilmesi kaçınılmaz bir uğraş olmuş ve 'Yabancılara Türkçe Öğretimi' alanının önemi artmıştır.

Türkçenin yabancılar tarafından ikinci bir dil olarak öğrenilmesine gerekçe olarak Türkiye ve diğer ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik temaslar, üniversiteler arasındaki

ekonomik faaliyetler / öğrenci değişimleri, tarihi ve coğrafi özelliklerden kaynaklı turizm nedeniyle Türkiye'ye olan ilgi ve sevgi, Avrupa Birliği gibi uluslararası kurum / kurullara giriş sürecindeki ülkemizin yurt dışı basın organları tarafından sıkça gündeme getirilmesi gösterilebilir (Durukan ve Maden, 2013: 511).

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında araştırmacıların üzerinde durması gereken konulardan biri "kültür aktarımı"dır. İnsanoğlunun tarihin ilk zamanlarından beri ortaya koyduğu ritüeller, alışkanlıklar, günlük yaşam deneyimleri, beslenme-barınma ve geçinme koşulları; ayrıca düğün ve ölüm törenleri, savaşları, barışları; yani hayatlarını devam ettirmeleri hususunda gerekli olan ve yaptıkları her şey kültür unsurlarıdır ve insanoğlu bu özellikleri dil sayesinde kuşaktan kuşağa aktarır. Bir anlamda varlığını sürdürürebilmek için dile muhtaçtır.

Özbay'a (2009: 5) göre dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir. Ayrıca dil öğretimi ilkelerinden biri de 'dille beraber kültürün verilmesi' ilkesidir. Dünya üzerinde en çok konuşulan yabancı dilin İngilizce olduğu düşünüldüğünde ve İngilizce bilen insanlara dikkatle bakıldığında İngiliz veya Amerikan kültüründen izler görmenin pek de zor olmayışı bu ilkeyi doğrular niteliktedir.

Yabancı dil öğretimine yönelik kitap yazarken kitap yazarlarının çıkış noktası hedef kültüre özgü bağlamları harekete geçirecek temaları seçip dil öğretim ve öğrenim etkinliklerini bu çerçevede etkinleştirmektir. Böylece öğrencilerin tanıdık temalar ve bağlamları kullanarak hedef dilde karşılımları çıkan yeni kavram ve yapıları daha kolay ve iyi bir şekilde öğrenecekleri düşünülmektedir (Yaylı ve Bayyurt, 2009: 36).

Yabancılara Türkçe öğretimi belli bir yaş grubunu ve sınıfı kapsamadığı için hazırlanan ders kitaplarının her düzeye hitap etmesi gerekmektedir. Kitapların şekil ve içerik özellikleri, temaların seçimi, temalarla ilgili konular ve destekleyici etkinlikler sadece tek bir kesim değil diğer gruplar ve düzeyler göz önüne alınarak belirlenmelidir. Başlangıç seviyesinde bulunan, biri emekli olmuş diğeri okula yeni başlamış iki öğrencinin aralarındaki farklar düşünüldüğünde, aynı kitaplardan faydalanabilmeleri için kendilerine ait bir şeyler bulmaları göz ardı edilemeyeceğinden kitapların büyük bir özenle hazırlanması gerektiği unutulmamalıdır.

Yazınsal metinlerin yaşamla olan ilişkileri incelendiğinde yazınsal ürünlerde yaşam gerçekliğinin, insanlık durumunun, yazarın iç dünyasında kurularak anlatıldığı görülür. Bu bakımdan yazınsal metinlerin insanın ve toplumun farklı yönleriyle kavranmasında önemli bir payı vardır. Yabancı dille yazılmış yazınsal metinlerde de o dilin dünyasının, bize göre yabancı olan yaşamın yansımalarını bulmak mümkündür (Polat, 2012).

Her açıdan dikkatle hazırlanması gereken yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında temalara ve içeriğe uygun, belirlenen amaç ve hedefler doğrultusunda etkin ve etkili metinlerin seçilmesi önem arz etmektedir. Özellikle okuma metinlerinin seviyeye uygun olarak ilerlemesi, elde edilmek istenen kazanımlar açısından uygun ve uygulanabilir olması gerekmektedir.

Söz Varlığı

Söz varlığı, insanların konuşurken ve yazarken kullandıkları sözcüklerin tamamıdır. Bir dilin sözcükleri, terimleri, yabancı dillerden gelen öğeleri, atasözleri, deyimleri, insanlar arasında kullanılması gelenek olmuş kalıp sözleri ve özdeyişler bir bütün olarak söz varlığı adı altında ele alınır (Aksan 2002'den akt. Sever, 2008).

Bir dilin söz varlığı ait olduğu toplumun geleneğinden, yaşam biçiminden, hayatı algılayışından, bulunduğu coğrafyadan, sahip olduğu tarihten üreyerek zaman içinde değişerek ve artarak canlılığını koruyan bir kavramdır.

Her millet, dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medeni milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir. Dile bu mana ile bakılırsa mana kazanır (Kaplan,1986: 140).

Söz varlığının gelişmiş olması bir milletin kültürde ve her alanda zenginliğini gösterir. Köklü bir dile sahip olan milletlerin edebiyatta, sanatta, bilimde daima ön sıralarda olduğu bir gerçektir. Bir milletin dünya görüşü, yaşam alışkanlıkları ve hayatı algılama biçimi söz varlığının korunması ve geliştirilmesi ile geleceğe nakledilir.

Aksan (1996: 43-44), en eski dil ürünleri olan Köktürk yazıtlarından başlayarak Türkçenin söz varlığını inceleyerek şu nitelikleri saptamıştır:

- Türkçenin yapısından gelen güçlü türetme ve birleştirme yeteneği, ona somut ve soyut, çeşitli kavramları kolaylıkla oluşturma, ayrıntılara inen bir kavramlaştırma gücü vermiştir. Bu güç, en eski kaynaklarımız olan Köktürk metinlerinden bugüne, hiç eksilmeden süregelmektedir.
- Türkler, değişik toplumlarla kurdukları ilişkiler sırasında yabancı etkiye büyük ölçüde kapılarını açmış, çoğu zaman yabancı öğeleri kendi öz sözcüklerine yeğlemişlerdir. Bu nedenle birçok yerli öge kaybolup unutulmuş yabancıları yerleşmiştir.
- Kavramlaştırma sırasında Türkçe en çok somut nesnelere, doğaya dayanmakta, böylece kavramları daha canlı dile getirmektedir.
- Türkçede ikilemelerin kullanılışı, anlatıma güç veren bir yol olarak çok yaygındır. Bu nitelik ona, tek tek sözcüklerin yanı sıra ayrı bir “kalıplaşmış öğelerden oluşmuş bir söz varlığı” kazandırmıştır. Eş anlamlılarla kurulmuş ikilemelerin unutulmuş öğeleri ikilemelerde yaşamlarını sürdürmektedir.
- Daha Köktürkçe döneminde Türkçe sözcüklerin geniş bir çok anlamlılık gösterdikleri göze çarpmakta, bu durum, dilin bir yazı dili olarak çok daha eskilere uzandığına tanıklık etmektedir.
- En eski belgelerde bile eş anlamlıların sayıca çokluğu dikkat çekmekte, asıl ilginç olan, bunların bir bölümünü, birbirine anlamca çok yakın eş anlamlılar oluşturmaktadır.
- Bugün Türkiye Türkçesi yazı dilinde unutulmuş, yitirilmiş birçok öge -başka dillerde de benzerleri görüldüğü gibi- Türkçenin değişik lehçelerinde ve bugünkü Anadolu ağızlarında yaşamlarını sürdürmektedir.

Söz varlığı üzerine yapılan araştırmaların temelini sıklık çalışmaları oluşturur. Her dilde bazı sözcükler diğerlerine göre daha çok tekrar eder. Bu tekrarlar sıklık çalışmalarının yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Kelime sıklığı, *Türkçe Sözlük*'te (TDK, 2011) “dilde bir sözün kullanılma oranı, frekans” olarak tanımlanmaktadır. Aksan (2007: 20), sıklık kavramını “bir dilin sözcüklerinin öteki sözcüklere oranla daha çok ya da daha seyrek kullanılması” olarak tanımlamıştır. Aksan, bir dildeki sözcük sayısı ne denli büyük olursa olsun, günlük konuşmalarda kullanılan sözcüklerin sayısının sanıldığından çok küçük olduğunu, en çok birkaç bin sözcük içinde

döndüğünü belirtmiştir. Yapılan incelemelere göre kimi ünlü yazarların bile sözcük dağarcıkları 5000 sözcük dolayındadır. Konuşma sırasında da sözcüklerin seçilişinde, gerek konuşmacının içinde bulunduğu durum ve koşullar, gerekse meslek, yaş gibi nitelikler ve hitap edilen kimsenin nitelikleri etkili olur (Aksan,2007: 19).

Sözcük sıklığını bilmek, dil öğretimi için büyük önem taşımaktadır. Aksan bunun önemini şu şekilde ifade etmektedir: Okumaya yeni başlayan, ilkokulun ilk sınıflarındaki öğrencilere ya da bir yabancı dili öğrenmeye başlayanlara ilk aşamada öğretilmesi gereken sözcüklerin hangileri olduğu, dilin sözcüklerinin hangi sıraya göre tanıtılması gerektiği saptanırken, değişik gereksinimleri karşılayan ana dili ve yabancı dil sözlükleri hazırlanırken dildeki öğelerin sıklıklarının bilinmesi gerekmektedir (Aksan, 2003: 20).

Her dilde kimi sözcükler ötekilerden daha çok kullanılır. Sıklık dizgeleri; belli metinlere dayanılarak, bu metinlerde hangi sözcüklerin daha yüksek sayıda geçtiğinin saptanması yoluyla elde edilir. Bazı bilginler, sıklık sayılarıyla elde edilen dizgelerde ilk sırayı alan 1000 sözcükle normal metinlerin %80'inden fazlasının anlaşılabilirdiğini kaydederler. Yapılan araştırmalarda günlük yaşamda önemli yeri olan kavramların başka dillerde olduğu gibi Türkçede de ilk sıraları tuttuğu görülmektedir (Apaydın, 2010).

Aksan (2003: 21-22), J. E. Pierce'nin yaptığı inceleme sonuçlarına göre Türkçedeki sıklık dizgesini şöyle aktarmıştır:

Tablo 1. Pierce'nin Türkçedeki Sıklık Dizgesi

	Konuşulan Türkçe		Yazılan Türkçe	
1.	de-	8742	bir	5589
2.	bir	4673	bu	2170
3.	bu	3278	ol-	2053
4.	o	3203	et-	1944
5.	ben	2764	ve	1736
6.	ne	2674	de-	946
7.	ol-	2625	o	856
8.	gel-	2372	ne	685
9.	git-	2372	baş	651
10.	sen	1882	yap-	650
11.	var	1801	için	641
12.	şey	1343	ben	607
13.	al-	1281	gör-	569
14.	yap-	1264	gel-	559
15.	ver-	1216	iki	558
16.	ora	1175	ver-	546
17.	yok	1175	gibi	495
18.	et-	1098	bul-	486
19.	bak-	1080	hareket	478
20.	kız	1072	al-	458

Söz Varlığının İçerdiği Öğeler

Temel söz varlığı, bir dilin “çekirdek sözcükler” adı verilen öğeleridir (Aksan, 2007: 17). Bu sözcükler insan yaşamında büyük önemi olan, insanın çevresiyle kurduğu iletişimi sağlayan temel unsurlardır.

İnsanın baş, göz, kulak, el, ayak gibi organları olmak üzere, onun en çok kullandığı somut eylem gösteren yemek, içmek, uyumak, almak, vermek, gelmek gibi sözcüklerle, insana en yakın kişileri gösteren akrabalık adları, sayılar temel söz varlığına örnek olarak gösterilebilir (Aksan, 2007: 18).

Temel söz varlığı unsurları insan yaşamında birinci derece öneme sahiptir. İnsanın günlük hayatta kullandığı, kendini ifade ettiği, nesnelere seslendiği sözcükler temel söz varlığının parçalarıdır.

Temel söz varlığı öğelerinin dışında bir dildeki deyimler, atasözleri, kalıplaşmış sözler, terimler, çeviri sözcükler, yabancı sözcükler, ikilemeler, ilişki sözleri gibi diğer kullanımlar da söz varlığının içerdiği unsurlardır.

Kültürlerarası bildirişim odaklı yaklaşım gereği bireyin bir yabancı dili en iyi şekilde öğrenebilmesi için hedef dilin kültürünü bütünüyle kavraması gerekmektedir. Söz varlığı unsurları da kültürün önemli öğeleri olması nedeniyle araştırmacılar tarafından ele alınan bir konudur. Türkiye’de söz varlığı üzerine yapılan çalışmalar ilköğretim ders kitaplarında yoğunlaşmıştır.

Temur (2006) 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin yazı dilindeki kelime hazinesini; öğrencilerin yazılı anlatımlarında hangi kelimeleri ne sıklıkta kullandıklarını saptamak ve yazılı anlatımlarında kullandıkları kelimeleri, cinsiyet, okul öncesi eğitim, anne-babanın eğitim düzeyi ve mesleği, ailenin ekonomik durumu, kardeş sayısı, öğrencinin kaçınıcı kardeş olduğu, evde veya okulda gazete okuma sıklığı kitap okuma sıklığı, yazı türü değişkenleri açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda kelime türü açısından sık kullanımdan aza doğru sırasıyla isim, fiil, sıfat, zarf, bağlaç ve edatların kullanıldığı; toplam kelime ve farklı kelime sayısının cinsiyete göre farklılaştığı ve ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının toplam kelime sayısı ve farklı kelime sayısı açısından diğer çocuklardan daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir.

İpek Eğilmez (2010) 4. sınıf öğrencilerinin; alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeylerine göre söz varlığını tespit etmiştir. Sosyoekonomik düzeye göre okullar arasında karşılaştırmalar yapmış, bulgularını 4. sınıf ders kitabının söz varlığı ile de karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda sosyoekonomik düzey arttıkça öğrencilerin söz varlığının da genel olarak arttığı görülürken deyim ve atasözü kullanımı açısından alt sosyoekonomik düzeyde yer alan öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür. Arslan Kutlu (2006), ilköğretim 6. sınıf (2004 basımlı), 7. sınıf (2000 basımlı) ve 8. sınıf (2002 basımlı) Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki söz varlığını tespit etmiştir. Sınıf seviyesine göre kitapları karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonucunda sınıf seviyesinin artışı ile metinlerin söz varlığında artış olduğu, ancak söz varlığının bazı birimlerinde bu artışın gerçekleşmediği, hatta azalmaların görüldüğü tespit edilmiştir.

Konuyla ilgili olarak ders kitapları ve kültür aktarımı konusunda yapılan çalışmalar da mevcuttur:

Ülker (2007), yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı üzerine yaptığı çalışmasında, örneklem olarak seçtiği Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarını, konu alanı, metin türü ve görsellik açısından incelemiş ve bu kitapların ele alınan ölçütler ışığında kültür aktarımında başarı sağlayabilecek nitelikte olduğu sonucuna varmıştır.

Demir (2010), kültürlerarası bildirişim odaklı yaklaşımdan hareketle yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında dikkat edilecek hususlar hakkında yaptığı çalışmasında Orhun, Yeni Hitit ve Dilset yabancılara Türkçe öğretim seti ders kitaplarının kültürel özellikler sunduğunu belirtmiştir.

Keskin (2010), yabancılar için Türkçe derslerinde kullanılan ve aynı zamanda kültür aktarım araçlarından olan yazınsal metinlerin yeri ve önemini sorguladığı çalışmasında, yazınsal metinlerin kültürlerarası iletişimi sağlayan etkin bir araç olduğu ve kültürlerarası bildirişimi gerçekleştirdiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Akpınar (2010), deyim ve atasözlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanımı üzerine yaptığı araştırmasında kültür aktarımının sağlıklı yapılabilmesi bakımından atasözleri ve deyimlerin yabancılara Türkçe öğretim sürecine mutlaka alınması gerektiği sonucunu bildirmiştir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı söylemi ile anlatılmak istenen “dille beraber kültürün de verilmesi” ilkesi gereğince hareket etmek ve dersleri bu yönde işlemektir. Ülkemizde ve yurtdışında Türkçe öğrenen yabancılara okutulan ders kitapları da bu hususta önem taşımaktadır. Kültür aktarımı ile ilgili çalışmalar da genelde bu kitaplar üzerine yapılmıştır. Yapılan çalışmalarla genel olarak yabancılara Türkçe öğretim kitaplarının kültür aktarımı sürecinde başarılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Ülker 2007, Demir 2010, Keskin 2010). Bu çalışmalar özellikle ders kitaplarının içerik unsurları ile ilgilidir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımı konusu ile ilgili çalışma yapan araştırmacılar Türkçe öğrenen yabancılara kültürümüzün anlatılması ve aktarılmasının dilimizi daha iyi öğrenmelerine vesile olacağı fikrinde birleşmişlerdir. Kültür aktarımının tam manasıyla gerçekleşmesi dil öğretiminin yapıldığı ortamdan başlayarak tüm süreçleri alakadar eden bir çerçeve içinde gerçekleşir. Özellikle de ders kitaplarındaki söz varlığı unsurları bu aktarımın oluşabilmesi açısından önemli rol oynamaktadır. Söz varlığı öğelerinden atasözü ve deyimlerin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanımı konusundaki Akpınar'ın (2010) çalışması bu önemi ortaya koymasından dolayı dikkate değerdir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın verileri yurt içinde ve yurt dışında yabancılara Türkçe öğretimi yapılan kurumlarda kullanılan yabancılara Türkçe öğretim setleri arasında en fazla tercih edilen *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti*'nden elde edilmiştir. İncelenen *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarındaki toplam 135 okuma metni, kelime sıklığı ve söz varlığı açısından değerlendirilmiştir. A1-A2 seviyesi birinci kitapta 42, B1 seviyesi ikinci

kitabta 52 ve B2-C1 seviyesi üçüncü kitapta 41 metin araştırma kapsamında ele alınmıştır.

Tablo 2. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitapları Metin Sayıları

Kitabın Adı	Seviye	Metin Sayısı	Sözcük Sayısı
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1	A1 - A2	42	5524
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2	B1	52	13412
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3	B2 - C1	41	12885

Veri Toplama Süreci

Kelime sıklık listeleri hazırlanırken şu hususlar dikkate alınmıştır:

- İncelenen ders kitapları okuma metinlerindeki söz varlığı dizini çıkartılırken kelimelerdeki çekim ekleri silinmiş; kelimeler kök ve gövde şeklinde ele alınmıştır.
- Ayrıca fiillere gelerek onların fiilimsi şeklinde kullanılmasını sağlayan ekler yapım eki olarak kabul edilmiştir.
- Fiilimsi eki ve çekim eki almış yapılar sadece fiilimsi eki almış şekliyle sıklık dizininde gösterilmiştir: “geldiği→geldik”, “yapması→yapma” gibi.
- Atasözleri, deyimler, ilişki sözleri, birleşik fiiller ve özel isimler tek bir kavrama karşılık geldiği için bütün olarak düşünülmüştür.

Oluşturulan söz varlığı sıklık listesinde her düzeye ait ders kitaplarındaki okuma metinlerinde yer alan temel söz varlığı, ikilemeler, deyimler, atasözleri, özel isimler, ilişki sözleri ve ünlemler sıralanmıştır.

Verilerin Analizi

Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından basılan *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Seti* (1,2,3) ders kitaplarında yer alan okuma metinleri bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Metinler “Cibakaya Dizin Programı 2.2” programıyla sıklıklarına göre dizilmiştir. Sözcüklerin sıklıkları toplanarak söz varlığını gösteren bir sıklık listesi oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Araştırma kapsamında incelenen *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti* (1,2,3) ders kitaplarındaki metinlerde bulunan sözcüklerin ve söz varlığı unsurlarının (deyimler, atasözleri, ikilemeler, özel isimler, kalıp sözler, konuşma diline ait kullanımlar, hitaplar ve ünlemler) ayrı ayrı frekans analizleri yapılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen veriler tablolar hâlinde ortaya konmuştur.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada ele alınan *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti* ders kitaplarındaki okuma metinlerindeki sözcükler “Cibakaya Dizin Programı” ile incelenmiş ve serinin üç kitabına ait kelime sıklık dizinleri oluşturulmuştur. Oluşturulan dizinde elde edilen,

kitaplarda en çok kullanılan ilk 30 kelime ve sıklık düzeyleri tablolar hâlinde sunulmuştur.

Tablo 3. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1(A1-A2)

Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık
bir	180	gün	44	ben	28
ve	160	yap-	44	zaman	28
bu	108	sonra	41	gibi	25
da/de	102	mı/mi/mu	40	iste-	25
çok	86	iş	36	iyi	23
İçin	74	var	33	saat	23
ama	53	yıl	33	yolculuk	23
O	49	tatil	32	git-	23
insan	48	en	31	her	21
ol-	46	daha	30	kendi	20

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1'deki okuma metinlerinde toplam kelime sayısı 5524 olarak belirlenmiştir. Ayrıca yapılan inceleme sonunda 1807 madde başı kelime ve 1813 alt madde olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 (B1)

Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık
bir	421	ben	79	dünya	59
ve	354	en	75	olarak	59
da/de	263	ama	72	hayret	58
bu	234	her	71	zaman	58
ol-	132	yıl	67	gün	55
O	123	kadar	65	var	55
için	121	daha	63	iş	48
çok	118	şey	62	ne	48
kendi	86	gibi	61	onlar	46
insan	85	sonra	60	mı/mi/mu/mü	45

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2'deki okuma metinlerinde toplam kelime sayısı 13412'dir. Bunların 3858 tanesi madde başı ve 3875 tanesi ise alt madde olarak belirlenmiştir.

Tablo 5. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı 3 (B2-C1)

Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık	Kelime	Sıklık
bir	429	gibi	84	mı/mi/mu/mü	49
ve	297	o	81	ama	48
da/de	269	olarak	76	yıl	46
bu	246	en	59	şey	43
için	114	olan	57	değil	42
daha	110	kadar	51	her	42
ol-	105	ile	50	biz	41
insan	104	müzik	50	dünya	41
çok	97	var	50	ne	41
kendi	86	ben	49	yer	39

Serinin son kitabı *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3*'te okuma metinlerinde toplam kelime sayısı 12885; madde başı kelime sayısı 4054 ve alt madde sayısı ise 4060 olarak gözlenmiştir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitapları serisinde okuma metinlerindeki kelime sayısı başlangıç seviyesinde diğer seviyelere oranla geride kalmıştır. Bunun nedeni, ilk kitap olmasından dolayı Türkçeyi öğrenmeye yeni başlayanlar için metinlerin fazla uzun olmamasının gerekliliği ve genel anlamda metinlerde basit yapılardan oluşan cümlelerin tercih edilmesidir.

Seviyenin yükselmesine bağlı olarak serinin diğer kitaplarında kelime sayısının arttığı gözlenmektedir. Özellikle serinin ikinci kitabında kelime sayısının ilk kitaba göre çok fazla olduğu görülmektedir. İkinci kitap genel olarak kelime sıklığı ve söz varlığı öğeleri bakımından serinin en zengin kitabıdır denilebilir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe setinin üçüncü ve son kitabı ise kelime sayısı bakımından ikinci kitaba yakın seviyededir. Seviye farklılığına paralel olarak kelime sayılarının artmaması bir eleştiri noktası kabul edilebilir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitapları en çok kullanılan sözcükler açısından ilköğretim Türkçe ders kitapları ve ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları ile karşılaştırıldığında birbirine yakın oranlarda aynı kelimelerin kullanıldığı görülmektedir (Tablo 6 ve 7).

Tablo 6. İlköğretim Türkçe Ders Kitapları ve Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında En Çok Kullanılan 20 Kelime

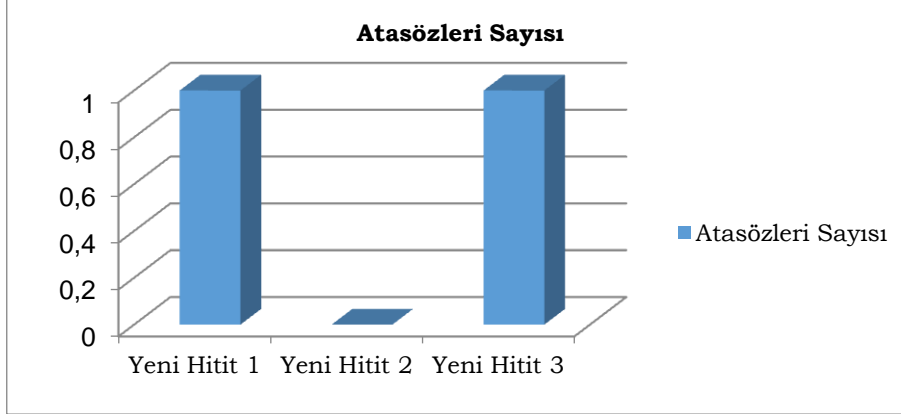
1. bir	8. ben	15. sonra
2. ve	9. ne	16. kendi
3. ol-	10. gibi	17. git-
4. bu	11. gel-	18. gör-
5. da/de	12. için	19. var
6. O	13. et-	20. ki
7. de-	14. mı/mi/mu/mü	

(Uluçay, 2011)

Tablo 7. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarında En Çok Kullanılan 20 Kelime

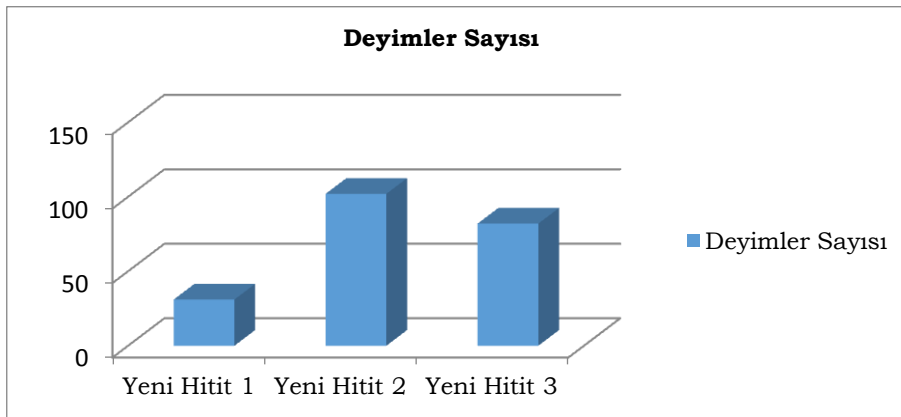
1. bir	8. çok	15. şey
2. ve	9. insan	16. kadar
3. da/de	10. ben	17. her
4. bu	11. en	18. ama
5. ol-	12. daha	19. kendi
6. o	13. gibi	20. biz
7. için	14. sonra	

Tablo 6 ve 7 değerlendirildiğinde ilköğretim Türkçe ders kitapları ve ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında en çok kullanılan kelimelerle *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarında en çok kullanılan kelimeler arasında ortaklık bulunmaktadır. En fazla kullanılan kelimelerin listelendiği tablolarda "bir, ve, ol-, bu, da/de, o, için, ben, gibi, sonra, kendi" kelimeleri her iki tabloda ortak sözcükler olarak görülmektedir.

Atasözleri Bakımından Hitit Serisi**Şekil 1.** Yeni Hitit Ders Kitaplarında Atasözleri Sayısı

Yukarıdaki grafikte *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* setindeki okuma metinlerinde kullanılan atasözlerinin sayısı gösterilmektedir. Atasözleri bir toplumun kültüründen izler taşıyan ve kültürü en iyi yansıtan söz varlığı öğelerindedir. Bu nedenle atasözleri yabancılara Türkçe öğretiminde bolca yararlanılması gereken unsurlardır. Fakat yapılan araştırmada *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* setindeki okuma metinlerinde atasözlerinden pek fazla yararlanılmadığı gözlenmiştir. Üç ayrı seviyesi olan *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti* ders kitapları okuma metinlerinde toplamda 2 atasözünü bulmaktadır. Birinci ve üçüncü kitapta birer tane atasözünü varken ikinci kitapta hiçbir atasözüne rastlanmamıştır.

Arslan Kutlu'nun (2006) 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı üzerine yaptığı çalışmada da genel olarak metinlerde atasözlerine fazla yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda ana dili olarak Türkçe ders kitaplarının *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

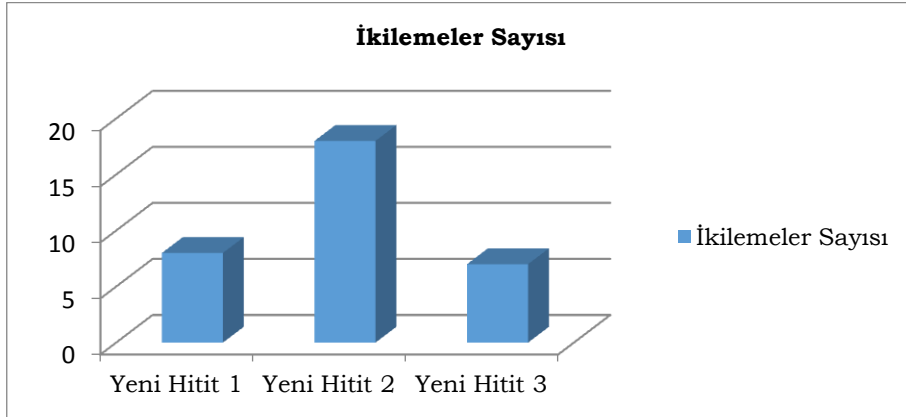
Deyimler Bakımından Hitit Serisi**Şekil 2.** Yeni Hitit Ders Kitaplarında Deyimlerin Sayısı

Yapılan araştırmada *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitapları serisi birinci kitapta toplam 32 deyim olduğu verisine ulaşılmıştır. İkinici kitapta bu sayı 102, ncc kitapta ise 82'dir. Düzey farklılıklarıyla doğru orantılı bir Şekilde deyimlerden yararlanıldığı söylenebilir.

Uluçay'ın (2011) ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığının ortağretim Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarına altyapı oluşturması konusundaki araştırmasında da ders kitaplarında deyimlere çokça yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu yönüyle *Yeni Hitit* serisi ile aralarında benzerlik bulunmaktadır.

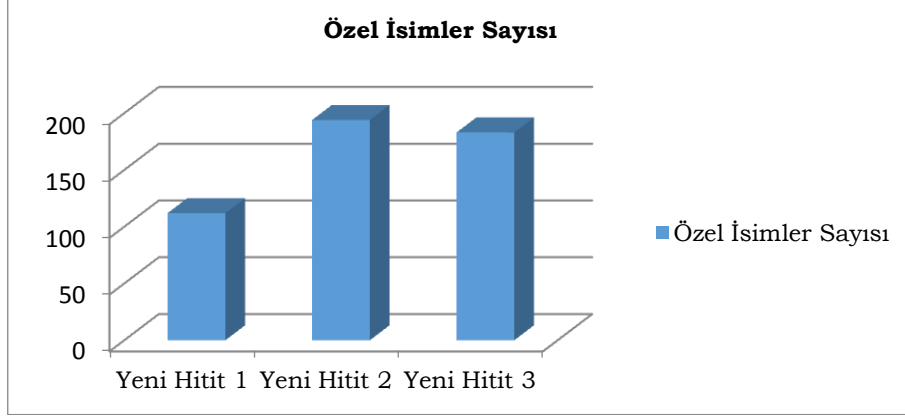
İkilemeler Bakımından Hitit Serisi

Şekil 3. Yeni Hitit Ders Kitaplarında İkilemelerin Sayısı

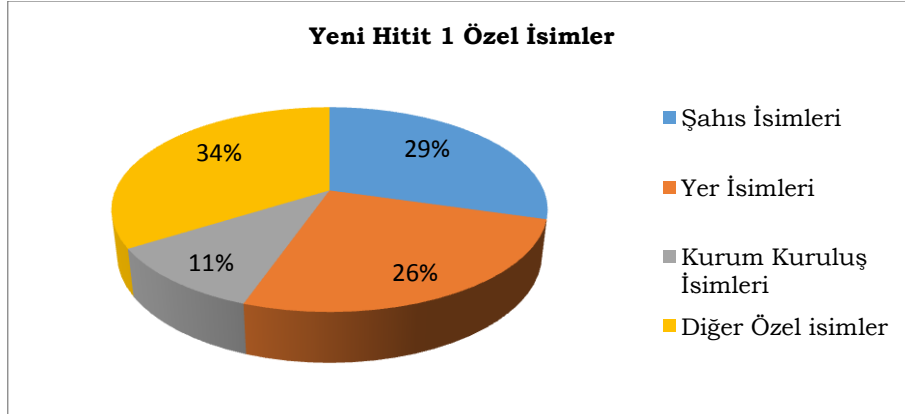

Yukarıdaki grafikte *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarındaki okuma metinlerinde bulunan ikilemelerin sayısı gösterilmektedir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bilgilere göre *Yeni Hitit* serisinde en çok ikincici kitapta ikilemelere yer verildiği belirlenmiştir. İkinici kitapta toplam 18 adet ikileme kullanılırken onu 8 tane ile birincici kitap izlemektedir. Yapılan incelemede ncc kitapta ise toplam 7 adet ikileme kullanıldığı tespit edilmiştir. Metinlerde kullanılan ikilemelerin dzeyele göre artması beklenirken bu yönde bir değişim olmadığı gözlenmiştir.

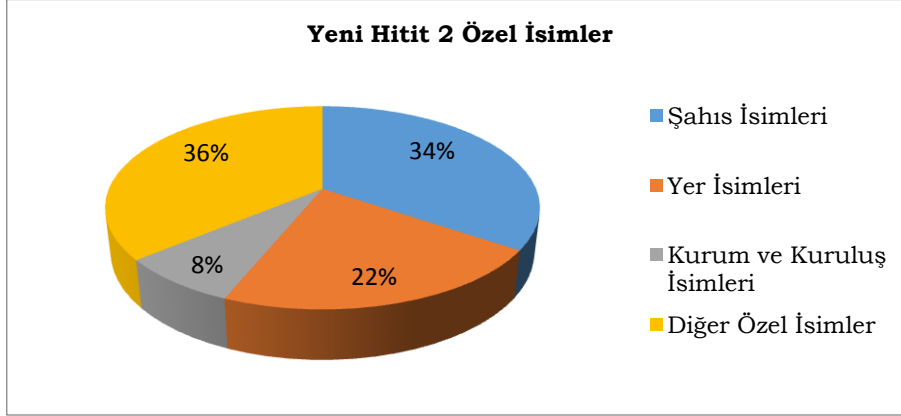
Öz'n (2012) sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı konusunda yaptığı araştırmasında, ikilemelerden çokça yararlanıldığı sonucuna ulaştığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında *Yeni Hitit* serisinin ikilemelerin kullanımı hususunda ayrı bir konumda olduğu anlaşılmaktadır.

Özel isimler Bakımından Hitit Serisi**Şekil 4.** Yeni Hitit Ders Kitaplarında Özel isimlerin Sayısı

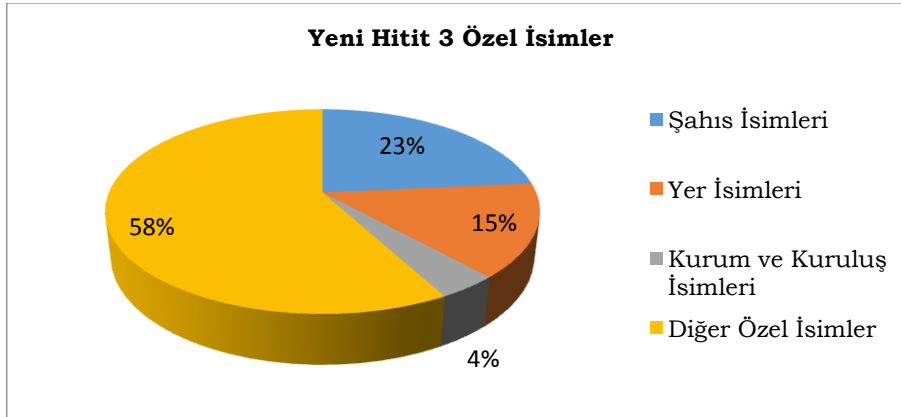
Yabancılara Türkçe öğretiminde temel söz varlığı öğelerinden özel isimler de önemli yer tutmaktadır. Türkçe öğrenen bir kimsenin öncelikle Türkçe isimleri öğrenmesi iletişimini sürdürebilmesi açısından temel kural niteliğindedir. Kişi isimleri, yer isimleri, kurum-kuruluş isimleri vb. gibi hayatın her alanında lazım olacak isimlerin Türkçe öğrenen yabancılara öğretilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitapları okuma metinlerinde özel isimlerden en çok ikinci kitapta yararlandığı gözlemiştir. İkinci kitaptaki toplam özel isim sayısı 198 olarak tespit edilmiştir. Onu 189 tane özel isimle üçüncü kitap takip ederken birinci kitapta ise 112 adet özel isme rastlanmıştır.

Şekil 5. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders Kitabı 1'deki Özel İsimler

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1'deki özel isimlerin %29'luk kısmını (33) şahıs isimleri oluşturmaktadır. Kitaptaki özel isimlerin %26'lık kısmı (29) yer isimlerinden oluşmaktadır. Birinci kitaptaki özel isimlerin %11'i (12) kurum kuruluş isimleridir. Kitapta bulunan diğer özel isimler ise grafikte %34'lük bir dilime (38) sahiptir.

Şekil 6. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2'deki Özel isimler

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2'deki toplam 198 özel ismin %34'ünü (67) şahıs isimleri oluşturmaktadır. %22'si (44) ise yer isimlerinden meydana gelmektedir. İkinci kitaptaki özel isimlerin %8'i (16) kurum kuruluş isimleri ve %36'sı (70) diğer özel isimler olarak grafikte gösterilmektedir.

Şekil 7. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3'teki Özel İsimler

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3'teki okuma metinlerinde tespit edilen toplam 189 adet özel ismin %23'ü (43) şahıs isimleri, %15'i (28) yer isimleri, %4'ü (8) kurum kuruluş isimleri ve %58'i (110) de diğer özel isimlerden meydana gelmektedir.

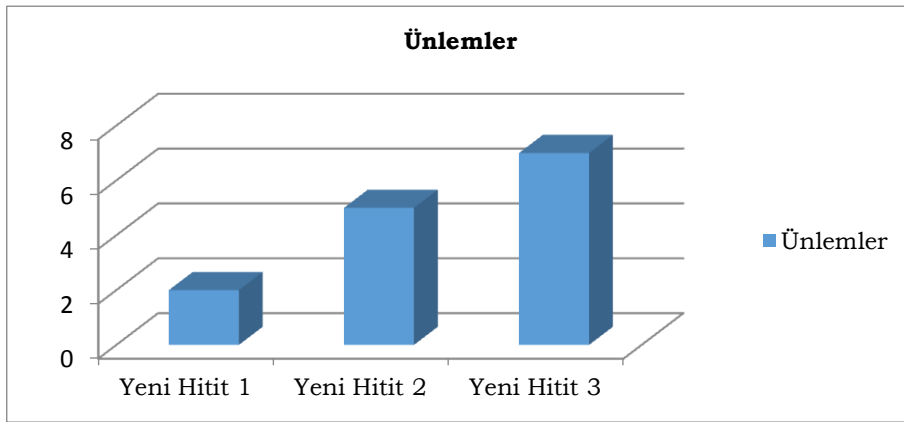
Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitaplarında geçen özel isimlerde seviyelere göre farklılaşmalar olduğu tespit edilmiştir. Grafik 6,7 ve 8'deki verilere göre şahıs isimlerinde pek fazla bir değişiklik olmazken yer isimleri ve kurum kuruluş isimlerinin kullanımında seviye arttıkça bir azalma olduğu görülmektedir. Bunun aksi yönünde diğer özel isimlerde seviyenin artmasıyla oranların arttığı da gözlenmektedir.

Yabancılar Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan ders kitaplarında kullanılan özel isimlerin, özellikle şahıs isimlerinin özenle seçilmesi gerekmektedir. Genel olarak yabancı dil öğretim kitaplarında adı geçen şahısların o dile ait kültüre katkı yapan insanlar olduğu varsayılırsa yabancılar Türkçe öğretimi kitaplarında da bu varsayıma dikkat

edilmesi önemlidir. İncelenen *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* serisindeki okuma metinlerinde karşılaşılan özel isimlerin çoğu yabancı özel isimlerdir. Özellikle kültür aktarımı penceresinden bakıldığında doğru bir yol izlenmediği görülmektedir. Araştırmaya konu olan ders kitaplarındaki şahıs isimleri arasında yabancı isimler olması doğaldır. Fakat kullanılan yabancı şahıs isimleri oranı kitap seviyelerine göre artış göstermektedir. *Yeni Hitit* serisi birinci kitaptaki okuma metinlerinde kullanılan yabancı şahıs isimlerinin şahıs isimlerine oranı %27, ikinci kitapta %45 ve üçüncü kitapta ise %81 olarak ortaya çıkmaktadır.

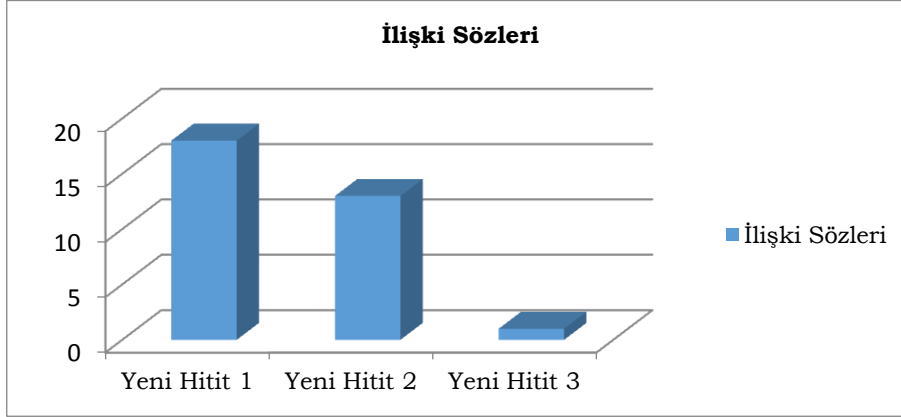
Ünlemler Bakımından Hitit Serisi

Şekil 5. Yeni Hitit Ders Kitaplarında Ünlemlerin Sayısı

Şekil 5'te *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarındaki okuma metinlerinde kullanılan ünlemler gösterilmektedir. Grafikteki bilgilere göre araştırmada toplamda elde edilen ünlem sayısı 14'tür. En çok üçüncü kitapta ünlem bulunmaktadır ve sayısı 7'dir. İkinci kitaptaki ünlem sayısı 5, birinci kitaptaki ünlem sayısı ise 2'dir. Ünlemler toplumun olaylar karşısında verdiği tepkilerden oluşması bakımından her kültürde, her millette farklı şekilde olmaktadır. Bu nedenle Türkçe öğrenen yabancılara ünlemlerin öğretilmesi önem arz etmektedir.

Arslan Kutlu'nun (2006) araştırmasının sonuçlarına göre Türkçe ders kitaplarında kullanılan ünlemlerin *Yeni Hitit* serisiyle benzerlik göstermediği; Türkçe ders kitaplarında çok sayıda ünlem kullanıldığı görülmüştür.

İlişki Sözleri Bakımından Hitit Serisi**Şekil 6.** Yeni Hitit Ders Kitaplarında İlişki Sözleri

İlişki sözleri toplum hayatında önemli yeri olan kullanımlardır. Hastası olana 'geçmiş olsun', yakınına kaybedene 'başın sağ olsun', yeni durumlarla karşılaştığında 'hayırlı olsun' vb. ifadeler halkın birbirine olan sevgi ve saygısını göstermektedir. Hatta bu ifadelerin kullanılmadığı zaman insanların alınganlık yaptığı da gözlenmektedir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe ders kitapları okuma metinlerinde bulunan ilişki sözleri sayısı birinci kitapta 18, ikinci kitapta 13 ve üçüncü kitapta 1 tanedir. En çok birinci kitapta ilişki sözlere yer verilmesi kitapların seviyesiyle uygun olabilir. Tanışma, selamlaşma gibi diyalog metinlerin yer aldığı birinci kitapta ilişki sözlere diğerlerinden daha fazla yer verildiği söylenebilir.

Öz'ün (2012) çalışmasından elde edilen sonuçlara göre ilişki sözlere sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında fazla yer verilmemektedir. *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* serisi de bu konuda benzer özellikler taşımaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Seti (1,2,3)* ders kitaplarındaki okuma metinlerindeki söz varlığı unsurları incelenmiştir. İncelenen *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarındaki toplam 135 okuma metni, kelime sıklığı ve söz varlığı açısından değerlendirilmiştir. A1-A2 seviyesi birinci kitapta 42, B1 seviyesi ikinci kitapta 52 ve B2-C1 seviyesi üçüncü kitapta 41 metin araştırma kapsamında ele alınmıştır. Yapılan araştırma sonunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Toplam sözcük sayısı açısından bakıldığında başlangıç seviyesinden ileri seviyelere doğru bir artış olduğu; fakat bu artışın düzenli olmadığı belirlenmiştir. Toplam sözcük sayılarındaki artış madde başı ve alt madde sayılarında da görülmektedir.

İncelenen kitapların söz varlığına atasözleri açısından bakıldığında zengin bir söz varlığına rastlanmamaktadır. *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitapları okuma metinlerinde toplam 2 atasözünün olduğu görülmektedir. Bu da kültür aktarımı konusunda atasözlerinden pek fazla yararlanılmadığını göstermektedir. Deyimler açısından bakıldığında *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* ders kitaplarında seviyenin

artışına paralel olarak deyimlerin sayısının arttığı, fakat bu artışın düzenli olmadığı gözlenmektedir.

Kitaplardaki okuma metinlerinde yer alan ikilemeler açısından bakıldığında birinci ve üçüncü kitapta birbirine yakın sayıda ikileme kullanıldığı; fakat ikinci kitapta diğerlerinden fazla sayıda ikilemeye yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen kitaplardaki özel isim sayılarının diğer söz varlığı öğelerine oranla fazla olduğu görülmektedir. *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* ders kitabı serisindeki okuma metinlerinde yer alan özel isimlerden şahıs isimlerinin, kitaplardaki seviye artışına paralel olarak yabancılaştığı görülmektedir. Yapılan çalışmada birinci kitaptaki şahıs isimlerinin %27'sinin, ikinci kitaptaki şahıs isimlerinin %45'inin, üçüncü kitaptaki şahıs isimlerinin ise %81'inin yabancı şahıs isimleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okuma metinlerinde kullanılan ünlemler açısından bakıldığında üç kitap arasında düzey farklılığıyla aynı düzlemde bir değişikliğin olduğu görülmektedir. İncelenen kitaplar ilişki sözleri bakımından değerlendirildiğinde kitapların seviyesinin artmasına ters oranda ilişki sözleri sayısının azaldığı görülmektedir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe serisi genel olarak değerlendirildiğinde üç seviye kitap arasında kelime sıklığı ve söz varlığı unsurları açısından en zengin kitabın B1 seviyesi ikinci kitap olduğu sonucuna varılmıştır. B1 düzeyindeki ikinci kitapta serinin diğer kitaplarına oranla daha fazla kelimeye ve söz varlığı unsurlarına rastlanılmıştır.

Kültür aktarımı açısından bakıldığında *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Seti* ders kitaplarının söz varlığı öğeleri (atasözü, deyimler, ikilemeler, ünlemler, ilişki sözleri vb.) kullanımı bakımından deyimler haricinde yeterli olmadığı görülmektedir. Serinin üç kitabında da özellikle atasözlerinin kullanımı açısından yetersizlik olduğu belirlenmiştir. Diğer söz varlığı unsurlarının kullanımının ise düşük seviyelerde kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

1. Yabancı dil öğretiminde ve söz varlığını geliştirmede etkin rol oynayan ders kitaplarının okuma metinlerindeki sözcük oranları seviyelere uygun olarak düzenlenmelidir (A1, A2, B1, B2, C1, C2).
2. Yabancılar için Türkçe ders kitabı hazırlanırken konuşulan Türkçenin söz varlığı da dikkate alınmalıdır.
3. Hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerde toplum hayatını ve kültürü en iyi yansıtan atasözleri ve deyimlerin kullanımına ağırlık verilmelidir. Özellikle seviyenin artışına bağlı olarak C1 ve C2 düzeyindeki kitaplarda atasözleri ve deyimlerden daha fazla yararlanılmalıdır.
4. Toplumun sahip olduğu kültürü yansıtan ve insanlar arası iletişimde önemli yeri olan diğer söz varlığı öğelerinin (ikilemeler, ilişki sözleri vb.) metinlerde daha sık geçmesine önem verilmelidir.
5. Yabancılara Türkçe öğretimi için farklı yayın evlerinin hazırladığı ders kitapları söz varlığı açısından incelenebilir.
6. Farklı yayınevleri tarafından hazırlanan kitaplar söz varlığı yönünden birbirleriyle karşılaştırılarak incelenebilir.

7. Yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan ders kitaplarındaki söz varlığının kelime öğretimine ne düzeyde katkı sunduğu betimsel ve/veya deneysel çalışmalarla araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, M. (2010). *Deyim ve atasözlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanımı üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aksan, D. (1996). *Türkçenin söz varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2003). *Dil, şu büyüdü düzen*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Apaydın, N. (2010). *6. sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Arslan Kutlu, H. (2006). *MEB ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin söz varlığı açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Demir, A. (2010). *Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürlerarası yaklaşımda hareketle metinlerin incelenmesinde dikkat edilecek noktalar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Durukan, E. ve Maden, S. (2013). *Yabancılara Türkçe öğretimi programı geliştirme*. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (s. 511 – 526). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (1997). *Türk dilinin bugünkü durumu ve yayılma alanları. Yükseköğretim öğrencileri için Türk dili ve kompozisyon bilgileri* (Hazırlayan: Zeynep Korkmaz vd.). (4. Baskı). Ankara: Yükseköğretim Kurulu Matbaası, 55-63.
- Erişkon, B. (1996). *Yabancı dil olarak Almanca ders kitaplarında ülke bilgisi ve kültür aktarımı*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- İpek Eğilmez, N. (2010). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığının ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarına aktarımı*. Yayımlanmamış doktora tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kaplan, M. (1986). *Kültür ve Dil* (4. Basım). İstanbul: Dergâh Yayınevi.
- Keskin, F. (2010). *Yetişkinlere yönelik yabancı dil olarak Türkçe derslerinde yazınsal metinlerle kültür aktarımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kılınç, A. (2011). *Türk dili: Yazılı ve sözlü anlatım*, İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Öz, G. (2012). *İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Özbay, M. (2009). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitabevi.
- Özil, Ş. (1991). *Dil ve kültür, çağdaş kültürümüz olgular ve sorunlar içinde*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Polat, T. (2012). Yazınsal metinler ve yabancı dil olarak Almanca öğretimi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 8, 181-190.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.
- Şahin, Y. (2013). *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- TDK (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temur, T. (2006). *İlköğretim 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin yazı dilindeki kelime hazinelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Uluçay, M. (2011). *İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığının ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarındaki metinlere altyapı oluşturmada yeterliliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Ülker N. (2007). *Hitit ders kitapları örneğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı sürecine çözümleyici ve değerlendirci bir bakış*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yaylı, D. ve Bayyurt Y. (2009). *Yabancılara Türkçe öğretimi politika yöntem ve beceriler*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.